

**ASPECTES METODOLÒGICS
ÚS DE LES TIC
FOMENT DE LA LECTURA
ATENCIÓ A LA DIVERSITAT
TEMES TRANSVERSALS
PENDENTS DE CURSOS ANTERIORS**

**DEPARTAMENT
DE
CIÈNCIES SOCIALS**

CURS 2020-2021

1. METODOLOGIA

A) ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

- Tindre en compte l'existència i característiques dels esquemes de coneixement dels alumnes quan s'enfronten al treball a l'aula.
- Partir dels problemes socials en la selecció de les unitats i en l'articulació de les activitats.
 - La conceptualització.
 - La utilització dels recursos.
 - Comprovació d'allò estudiat.
 - Integrar la pròpia reflexió metodològica com part dels continguts.

B) PROCEDIMENTS

- Definir problemes geogràfics en els quals s'interrelacionen diferents factors.
- Resoldre problemes geogràfics per mitjà del plantejament d'hipòtesis explicatives, conjectures i preguntes.
- Delimitar i combinar diferents escales per a definir els problemes territorials i processos espacials que són objecte d'estudi.
- Identificar certs estereotips socials sobre l'explicació de les actuacions humanes en relació amb l'organització del territori. Reconèixer alguns dels mecanismes bàsics que els han generat (per exemple, els mitjans de comunicació o la propaganda de determinats grups d'interès) i plantejar crítiques sobre la seva validesa com a coneixement científic.
- Obtindre informació i relacionar-la a partir de diferents fonts (cartogràfiques, textos, fotografies, audiovisuals i estadístiques) per mitjà de diverses tècniques (anàlisi de mapes temàtics, gràfiques de diferent tipus, etc.) i en funció dels objectius previs.
- Comunicar als altres de manera adient i coherent la informació obtinguda de les fonts i els resultats de la seva indagació: representar en un mapa els fets i processos geogràfics estudiats, expressar-los per mitjançant de gràfiques estadístiques, informes debats i postes en comú.
- Organitzar el treball de grup establint els objectius de l'activitat, les accions que s'han de seguir, regulant les intervencions per a que aporten solucions i recullguen les opinions de tots els membres del grup.
- Comprovar allò estudiat a través d'activitats com ara: la realització d'un diari de classe, informes o resums i també a través de criteris d'avaluació.
- Reflexionar sobre el procés d'aprenentatge i reconèixer les diferents accions metodològiques (definir un problema, formular hipòtesis, comprovar-les, etc.) i utilitzar-les de manera conscient i adient.

Caldrà incidir en el tractament i composició de textos, per la qual cosa es treballarà la lectura comprensiva d'aquests:

- lectura
- subratllat de les idees principals
- elaboració d'esquemes.

A partir d'aquest punt, i com a mètode d'estudi, desenvolupament d'un discurs a partir dels esquemes.

Com que es tracta d'un aprenentatge progressiu, al primer cicle de l'ESO. serà el professor qui constantment ho farà, de tal forma que al segon cicle se li podrà exigir a l'alumne que els faça.

2. ÚS DE LES TIC

En totes les assignatures del departament es farà ús de les noves tecnologies per:

- Fer recerca d'informació de temes històrics, artístics i geogràfics com: consulta a enciclopèdies virtuals com wikipèdia, visites virtuals a monuments artístics, captura d'imatges d'obres d'art, consulta de mapes, navegació a través del google maps...
- Realització de treballs sempre presentats amb ordinador, ben maquetats, amb imatges, mapes, gràfics...
- Realització de gràfics i quadres estadístics amb ordinador: diagrames circulars, gràfics de barres, histogrames o gràfics d'evolució, climogrames...
- Així mateix quan es trobe material adient, s'indicarà als alumnes pàgines webs on torbar informació per completar els temes tractats a les classes o on hi haja jocs didàctics que complementen l'ensenyament-aprenentatge de l'alumne.
- Visualització de vídeos i documentals de les èpoques historicoartístiques i geogràfiques recomanades en el llibre de text, en les activitats de repàs.

3. FOMENT DE LA LECTURA

Al llarg del curs, els professors del departament, treballarem textos històrics, artístics i geogràfics per tal d'estimular la lectura dels alumnes i facilitar la comprensió dels diferents continguts inclosos a la programació.

Al final de cada tema, del llibre de text, hi ha fragments d'obres literàries, periodístiques, històriques... que faciliten i estimulen la predisposició del alumne cap a la lectura.

Així mateix suggerirem la lectura, encara que voluntària, de llibres relacionats amb els períodes històrics, artístics o aspectes geogràfics treballats.

4. ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

4.1 VALORACIÓ INICIAL I VIES D'ACTUACIÓ

Amb l'objectiu d'establir un projecte curricular que s'ajuste a la realitat de l'alumnat, decidim efectuar una valoració de les seues característiques d'acord amb els paràmetres següents:

- Què hem de valorar:
 - Rendiment de l'alumne en l'etapa anterior
 - Personalitat
 - Aficions i interessos
 - Situació econòmica i cultural de la família

- Com se n'obté la informació:
 - Informes de tutors anteriors
 - Qüestionari previ als alumnes
 - Entrevista individual
 - Qüestionari als pares
 - Entrevista amb els pares

D'aquesta manera, el centre preveu diverses vies de resposta davant l'ampli ventall de capacitats, estils d'aprenentatge, motivacions i interessos de l'alumnat.

Podem distingir diverses formes d'abordar l'atenció a la diversitat:

- Matèries optatives
- Adaptacions curriculars no significatives
- Adaptacions curriculars significatives
- Programes de diversificació

4.2 ADAPTACIONS CURRICULARS NO SIGNIFICATIVES

Se n'aconsella l'ús quan les dificultats d'aprenentatge no són massa importants. Les característiques fonamentals d'aquest tipus de mesures són:

- No necessiten una organització molt diferent de l'habitual
- No afecten els components prescriptius del currículum

Algunes de les més usuals són:

- Metodologies diverses

El millor mètode d'ensenyament per a alumnes amb unes determinades característiques poden no ser les mateixes per a alumnes amb característiques diferents, i viceversa. És a dir, els mètodes no són millors ni pitjors en termes absoluts, sinó en funció del fet que el tipus d'ajuda que oferisquen donen resposta a les necessitats que demanen els alumnes en cada moment.

Les adaptacions en metodologia didàctica són un recurs que es pot introduir en les diverses maneres d'enfocar o presentar uns determinats continguts o activitats com a conseqüència de:

- Els diversos graus de coneixements previs detectats en l'alumnat
- L'existència de graus diferents d'autonomia i responsabilitat entre els alumnes
- La identificació de dificultats en processos anteriors amb alumnes determinats

Aquestes modificacions no haurien de produir-se solament com a resposta a la identificació de dificultats, sinó com a prevenció d'aquestes dificultats.

- Activitats d'aprenentatge diferenciades: reforç i ampliació

Les activitats educatives que es plantegen han de situar-se entre el que ja saben fer els alumnes de manera autònoma i el que són capaços de fer amb l'ajuda del professor o dels seus companys. Per això, haurem d'intentar que no siguin massa fàcils i, com a conseqüència, poc motivadores per a alguns alumnes, ni que estiguen tan allunyades del que poden realitzar, amb la qual cosa poden esdevenir desmotivadores, a més de contribuir a crear una sensació de frustració, gens favorable per a l'aprenentatge.

Quan es tracta d'alumnes que manifesten alguna dificultat per a treballar uns determinats continguts, s'ha d'ajustar el grau de complexitat de l'activitat i els requeriments de la tasca a les seues possibilitats. Aquest fet implica una doble exigència:

- Una anàlisi dels continguts que es volen treballar, per tal de determinar quins són fonamentals i quins complementaris o d'ampliació.
- Tenir previst un nombre suficient d'activitats per a cadascun dels continguts considerats fonamentals, amb un nivell diferent de complexitat, que permeta treballar aquests mateixos continguts amb exigències diverses. També tindrem activitats referents als continguts complementaris o d'ampliació per a treballar-los posteriorment.

- Material didàctic complementari

La utilització de materials didàctics complementaris permet ajustar el procés d'ensenyament-aprenentatge a les diferències individuals de l'alumnat. D'una manera general, aquest tipus de material persegueix els següents objectius:

- Consolidar continguts, l'adquisició dels quals aporte una major dificultat als alumnes.
- Ampliar i aprofundir en temes d'especial rellevància per al desenvolupament de l'àrea.
- Practicar habilitats instrumentals lligades als continguts de cada àrea.
- Enriquir el coneixement d'aquells temes o aspectes sobre els quals els alumnes mostren curiositat i interès.

- Agrupaments flexibles i ritmes diferents

L'organització de grups de treball flexibles al si del grup bàsic permet:

- Que els alumnes puguin situar-se en tasques distintes.
- Proposar activitats de reforç o d'aprofundiment segons les necessitats de cada grup.
- Adaptar el ritme d'introducció de continguts nous.

Aquest tipus d'adaptacions requereix una reflexió sobre:

- Els aprenentatges bàsics i imprescindibles per a continuar progressant.
- La incorporació d'una avaluació que hi detecte les necessitats de cada grup.

4.3 ADAPTACIONS CURRICULARS SIGNIFICATIVES

Consisteixen bàsicament en l'adequació dels objectius educatius, l'eliminació o inclusió de determinats continguts essencials i la consegüent modificació dels criteris d'avaluació.

- Destinatari

Aquestes adaptacions es porten a terme amb la intenció d'oferir un currículum equilibrat i rellevant a l'alumnat amb necessitats educatives especials.

Dins d'aquest col·lectiu d'alumnes, es preveu tant aquells que presenten limitacions de naturalesa física, psíquica o sensorial, com els qui posseeixen un historial escolar i social que ha produït llacunes que impedeixen l'adquisició de nous continguts i, alhora, origina desinterès i rebuig.

- Finalitat

Tendiran cap a l'assoliment de les capacitats generals de l'etapa d'acord amb les possibilitats de l'alumnat.

- Condicions

Les adaptacions curriculars estaran precedides d'una avaluació de les necessitats especials de l'alumne i d'una proposta curricular específica.

4.4 PROGRAMES DE DIVERSIFICACIÓ CURRICULAR

En ocasions excepcionals s'ha de fer un pas més, ja que les adaptacions curriculars esmentades fins ara no basten per a respondre de manera adequada a la diversitat de necessitats educatives.

Els programes de diversificació curricular consisteixen a adaptar globalment el currículum de l'ESO a les necessitats individuals de determinats alumnes, amb una organització diferent de l'establida amb caràcter general, que ha d'atendre les capacitats generals recollides en els objectius d'etapa.

Convé aclarir que aquest programa no suposa la segregació de l'alumnat en una branca diferent de l'ESO.

- Destinatari

Alumnes majors de 16 anys o que els complisquen durant l'any que comença el curs, escolaritzats o en procés de ser-ho en el segon cicle de l'ESO i amb serioses dificultats d'aprenentatge i/o motivació.

- Finalitat

L'objectiu és que els alumnes assolisquen els objectius generals de l'etapa i el títol de graduat en Educació Secundària.

- Contingut

- a) Tres o quatre àrees del 2n cicle del currículum comú
- b) Àrees específiques:
 - Àrea sociolingüística
 - Àrea científicotecnològica
- c) Matèries optatives:
 - Oferta ordinària corresponent a 3r i 4t de l'ESO
 - Matèries específiques dissenyades per a l'ocasió
- d) Dues hores setmanals de tutoria

- Condicions

El caràcter extrem i excepcional d'aquesta mesura exigeix que la posada en pràctica siga sospesada amb cura i ha d'establir-se després de l'avaluació psicopedagògica, prèvia audiència de l'alumne i dels pares, i amb l'informe de la inspecció educativa.

S'ha de portar a terme sota la tutela del professorat del centre, amb la col·laboració del departament d'Orientació.

4.5 L'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT EN L'ÀREA DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA

Un dels objectius principals d'un ensenyament de qualitat és oferir un acostament a la realitat de l'alumnat, tant al seu entorn com al de les aspiracions personals, capacitats i interessos. Això és particularment rellevant en l'àrea de Ciències Socials, molt marcada per l'estudi de casos particulars i d'evolucions específiques de determinades zones o països, i per la diferent percepció del medi social que tenen els alumnes d'unes i d'altres regions i d'uns i d'altres entorns socioeconòmics, culturals, etc.

En aquest cas, l'atenció a la diversitat es preveu en tres nivells: en la programació, en la metodologia i en els materials.

- Atenció a la diversitat en la programació

L'alumnat no té un grau de coneixement homogeni. En uns casos, hi ha diferències molt marcades pel que fa al nivell lingüístic, la qual cosa provoca grans diferències a l'hora d'entendre els conceptes. En altres casos, succeeix quelcom de semblant en el nivell matemàtic, cosa que influirà en la facilitat de comprensió i lectura del material cartogràfic i estadístic. Per això, la programació ha d'estar dissenyada de manera que assegure un nivell mínim per a tot l'alumnat a l'acabament del cicle, i que permeti alhora que els alumnes amb més avantatge puguin ampliar els seus coneixements. Es presenten continguts amb informació bàsica amb l'objectiu de desenvolupar les idees

principals i generals del tema, que tot alumne o alumna hauria de conèixer en finalitzar l'etapa. A més, s'ofereixen continguts d'ampliació i d'aprofundiment.

- Atenció a la diversitat en la metodologia

Les activitats de cada unitat també reflecteixen aquesta diversitat. Una sèrie d'activitats serveix per a fixar els conceptes bàsics i corregir els continguts mal apresos. Altres activitats exerciten els procediments propis de la geografia i la història i integren coneixements de totes les unitats del llibre amb els coneixements anteriors de l'alumnat, i permeten una avaluació a distintes escales.

Una altra via per a atendre la diversitat de l'alumnat és l'establiment de grups homogenis. Aquesta és una pràctica amb poca tradició en els nostres costums docents, i consisteix a agrupar l'alumnat de secundària en grups homogenis a partir del seu rendiment o a partir de la seua capacitat general.

- Atenció a la diversitat en els materials utilitzats

La selecció dels materials utilitzats a l'aula té també una gran importància a l'hora d'atendre les diferències individuals en el conjunt de l'alumnat. El llibre de text ha de ser considerat essencial com a material. L'ús de materials de reforç o d'ampliació, com per exemple els quaderns monogràfics, permet atendre la diversitat en funció dels objectius que ens proposem.

En conseqüència, establim una sèrie d'objectius que busquen l'atenció a les diferències individuals dels alumnes, i seleccionarem els materials curriculars complementaris que ens ajuden a aconseguir aquests objectius. El professorat compta amb una guia didàctica que inclou material de tipus i continguts diversos, en una quantitat suficient perquè pugui triar una proposta pròpia i pugui ajustar la classe a les capacitats i als interessos dels seus alumnes, tant en grup com individualment.

5. TEMES TRANSVERSALS

5.1 VISIÓ GLOBAL

Els temes transversals es presenten com un conjunt de continguts que interactuen en totes les àrees del currículum escolar, i el desenvolupament n'afecta el conjunt. No es tracta, doncs, d'un conjunt d'ensenyaments autònoms, sinó d'una sèrie d'elements de l'aprenentatge summament localitzats.

Partim de la certesa que els temes transversals han d'impregnar l'activitat docent i estar presents a l'aula de forma permanent, ja que es refereixen a problemes i preocupacions fonamentals de la societat.

Entre els temes transversals que tenen una presència més rellevant en aquesta etapa, destaquem:

• **Educació moral i cívica**

Busca el desenvolupament moral de la persona i l'educació per a la convivència en el pluralisme mitjançant un esforç formatiu seguint els següents paràmetres:

- Desenvolupar el judici moral atenent a la intenció, finalitats, mitjans i efectes dels nostres actes.
- Desenvolupar actituds de respecte envers els altres.
- Fomentar el coneixement i la valoració d'altres cultures.
- Conèixer i exercir les formes de participació cívica, el principi de legalitat i els drets i deures constitucionals.
- Exercitar el civisme i la democràcia a l'aula.

• **Educació per a la salut**

Parteix d'un concepte integral de la salut com a benestar físic i mental, individual, social i mediambiental. Planteja dos tipus d'objectius:

- Adquirir un coneixement progressiu del cos, de les principals anomalies i malalties, i de la manera de prevenir-les i curar-les.
- Desenvolupar hàbits de salut: higiene corporal i mental, alimentar-se correctament, prevenir accidents, no tenir por del personal sanitari, etc.

• **Educació per a la pau**

No podem dissociar-la de l'educació per a la comprensió internacional, la tolerància, el desarmament, la no-violència, el desenvolupament i la cooperació. Persegueix aquests objectius pràctics:

- Educar per a l'acció. Les lliçons de pau, l'evocació de figures i el coneixement d'organismes compromesos amb la pau han de generar estats de consciència i conductes pràctiques.
- Entrenar-se per a la solució dialogada de conflictes en l'àmbit escolar.

• **Educació del consumidor**

Planteja, entre d'altres, aquests objectius:

- Adquirir esquemes de decisió que consideren totes les alternatives de consum i els efectes individuals, socials, econòmics i mediambientals.
- Desenvolupar un coneixement dels mecanismes del mercat, així com dels drets del consumidor i les formes de fer-los efectius.
- Crear una consciència de consumidor responsable que se situa críticament enfront el consumisme i la publicitat.

• Educació no sexista

L'educació per a la igualtat es planteja per la necessitat de crear des de l'escola una dinàmica correctora de les discriminacions. Entre els seus objectius estan:

- Desenvolupar l'autoestima i una concepció del cos com a expressió de la personalitat.
- Analitzar críticament la realitat i corregir prejudicis sexistes i les seues manifestacions en el llenguatge, publicitat, jocs, professions, etc.
- Adquirir habilitats i recursos per a realitzar qualsevol tipus de tasques, domèstiques o no.
- Consolidar hàbits no discriminatoris.

• Educació ambiental

Entre els seus objectius es troben els següents:

- Adquirir experiències i coneixements suficients per a obtenir una comprensió dels principals problemes ambientals.
- Desenvolupar una certa consciència de responsabilitat davant el medi ambient.
- Desenvolupar capacitats i tècniques per a relacionar-se amb el medi sense contribuir al seu deteriorament, així com hàbituds individuals de protecció del medi.

• Educació sexual

Es planteja com una exigència natural de la formació integral de la persona. Els seus objectius fonamentals són els següents:

- Adquirir informació suficient i científicament sòlida al voltant d'aquests aspectes: anatomia i fisiologia dels dos sexes, maduració sexual, reproducció humana, prevenció d'embarassos, malalties venèries i de transmissió sexual, etc.
- Consolidar una sèrie d'actituds bàsiques: autodomini en funció de criteris i conviccions, naturalitat en el tractament de temes relacionats amb la sexualitat, criteris de prioritat en casos de conflicte entre el fet de la sexualitat i el risc sanitari, hàbituds d'higiene, etc.
- Proporcionar criteris per a elaborar judicis morals sobre els delictes sexuals, la prostitució, la utilització del sexe en la publicitat, la pornografia, la reproducció assistida, etc.

• Educació vial

Proposa dos objectius fonamentals:

- Desenvolupar judicis morals sobre la responsabilitat humana en els accidents i altres problemes de circulació.
- Adquirir conductes i hàbituds de seguretat vial com a vianants i com a usuaris de vehicles.

5.2 ELS TEMES TRANSVERSALS EN L'ÀREA DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA

• Educació moral i cívica

La reflexió sobre el desenvolupament i el subdesenvolupament és, en realitat, una reflexió sobre la justícia, fil argumental de la geografia, i propicia en cada unitat activitats sobre el contrast entre el nord i el sud respecte de la situació dels drets humans de caràcter polític, econòmic i social. En història, l'anàlisi de la situació dels marginats (esclaus, dones, etc.), l'anàlisi comparativa, els debats i la participació ocupen un lloc primordial en totes les unitats.

Un altre objectiu és valorar positivament la diversitat humana, per tal d'impedir l'aparició de conductes xenòfobes i intolerants. Això s'aconsegueix mitjançant la presentació d'altres espais i cultures. S'analitza la diversitat de la població mundial per continents i dins d'Espanya.

S'intenta fomentar en l'alumnat una valoració positiva de la diversitat cultural del món, com a factor d'enriquiment personal. Té una importància especial la presentació de civilitzacions distintes de la nostra, com és el cas de la Xina, l'Índia i l'islam, i de les cultures precolombines americanes i dels pobles del Pacífic en els segles XVII-XVIII.

• Educació per a la salut

En geografia s'estudien els medis naturals i s'analitza si un medi és més o menys perjudicial per a l'ésser humà. L'anàlisi del subdesenvolupament per continents permet plantejar temes com el de la fam, la situació sanitària, etc.

En història s'estudien els costums alimentaris i higiènics de les diverses civilitzacions. Les grans malalties, per exemple la pesta, mereixen un tractament específic en les unitats corresponents.

• Educació per a la pau

L'estudi dels pobles i de les societats d'altres llocs del planeta en les unitats de geografia permet realitzar activitats que augmenten l'interès de l'alumnat pel coneixement i la comprensió de pobles i cultures diferents de la nostra. A més, l'eix conductor desenvolupament -subdesenvolupament fomenta actituds favorables a la cooperació amb altres països o amb zones més desfavorides d'Espanya o de la pròpia Comunitat Autònoma.

En història, les unitats dedicades a l'imperi romà, l'islam i la primera cristiandat són un bon punt per a reflexionar sobre la tolerància d'aquestes civilitzacions envers les cultures i religions distintes de la pròpia; les unitats dedicades a l'edat moderna insistiran en el trencament de la tolerància cap a altres religions. Així mateix, la història, plena de guerres, enfrontaments i conflictes, serveix com a punt de partida per a la reflexió sobre les formes pacífiques de resolució de conflictes, ja presents en

la història (pactes de federació romans, arbitratge papal en l'edat mitjana, treva de Déu, etc.).

- **Educació del consumidor**

Algunes activitats de les unitats de geografia promouen les conductes reflexives sobre els hàbits de consum: concretament s'hi invita l'alumnat a analitzar la publicitat, el consum exagerat i les conseqüències positives que per al desenvolupament d'altres països pot tenir la compra dels seus productes.

- **Educació no sexista**

L'educació per a la igualtat de sexes intenta evitar la discriminació per motius sexuals que encara persisteix en la nostra societat. L'estudi de la població de cada continent també inclou una anàlisi crítica sobre la situació que hi viu la dona.

En història, s'evita la concepció historiogràfica tradicional que oblida el paper de la dona en el procés històric. La situació especial de la dona en cada una de les civilitzacions estudiades és tractat sempre en la "Informació bàsica" de cada unitat; també alguns "Desenvolupaments" (La dona grega) aprofundiran en l'estudi i atorgaran la pauta d'anàlisi de la realitat femenina al llarg de la història. En tots els casos s'estudia la dona quotidiana, anònima, i no les situacions excepcionals.

- **Educació ambiental**

La descripció dels diversos medis naturals de la Terra i l'anàlisi de les relacions ésser humà-medi natural és l'eix conductor de les unitats de geografia. Els continguts estan orientats cap a aquesta temàtica i donen les pautes per a l'anàlisi de problemes ambientals concrets: espais, problemes, transformació del medi i els límits ètics, desenvolupament sostenible...

Els temes dedicats a l'estudi de la població i els recursos són especialment interessants per a plantejar problemes. L'eix desenvolupament-subdesenvolupament organitza activitats que interroguen l'alumnat sobre la manera d'aconseguir un desenvolupament harmònic amb el medi natural.

- **Educació sexual**

S'hi plantegen els problemes relacionats amb el control de la natalitat i el desenvolupament demogràfic per continents.

- **Educació vial**

Els epígrafs dedicats als transports en les unitats de geografia són el lloc adequat per al plantejament d'aquests problemes.

6. MATERIALS I RECURSOS DIDÀCTICS.

A partir dels llibres publicats al tauler i pàgina web de l'institut.

7. PENDENTS DE CURSOS ANTERIORS

L'alumne recuperarà l'assignatura si aprova l'examen a la convocatòria que per a tal fi que dispose la Regidoria d'Estudis.

Si el professor de l'assignatura considera que l'alumne mostra un especial interès per tal de recuperar-la, podrà optar:

- a) Confeccionar un calendari d'exàmens de caràcter trimestral.
- b) Demanar a l'alumne un treball tutoritzat pel mateix professor al llarg del curs.
- c) Demanar un treball tutoritzat per tal de completar la nota d'examen de la convocatòria extraordinària, en cas de que no haguera aprovat.